

SAMENVATTING

In opdracht van het WODC heeft onderzoeks- en adviesbureau Breuer&Intraval het Actieplan Veiligheid Lhbt¹ 2019-2022 geëvalueerd door middel van een plan- en procesevaluatie. De evaluatie beoogt inzicht te bieden in de kwaliteit van de beleidslogica van het Actieplan Veiligheid Lhbt 2019-2022 en het bijbehorende totstandkomingsproces. Daarnaast is met deze evaluatie het verloop van het uitvoeringsproces in kaart gebracht en zijn de voorlopige resultaten en vijf verdiepende casestudies gepresenteerd. Het doel hiervan is om aandachtspunten die voortkomen uit het onderzoek mee te nemen in verdere beleidsontwikkelingen. Het onderzoek is uitgevoerd tussen mei 2023 en maart 2024.

Voor dit onderzoek is een wetenschappelijke literatuurstudie verricht, zijn beleidsdocumenten en -studies geanalyseerd, en (groeps)interviews afgenomen met zo'n 45 betrokkenen (opstellers, uitvoerenden, beleidsmedewerkers van ministeries JenV en OCW en van de G4, medewerkers van politie, OM, ADV's, en belangenorganisaties).

Het Actieplan Veiligheid Lhbt 2019-2022

Het Actieplan Veiligheid Lhbt is in 2018 opgesteld nadat de motie Sjoerdsma en Van den Hul met ruime meerderheid was aangenomen door de Tweede Kamer. Het doel van het actieplan luidt: *'Het bevorderen van de veiligheid van lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuele personen, transgender personen en intersekse personen (lhbt). De maatregelen richten zich met name op de strafrechtelijke aanpak van discriminatie en het bevorderen van het gevoel van fysieke veiligheid bij de doelgroep, maar zijn wel ingebed in een geheel van maatregelen die zien op de sociale veiligheid'*. In totaal zijn er 38 acties opgenomen in het actieplan, onderverdeeld in vier pijlers. We noemen hier de pijlers, en de wijze waarop deze zouden bijdragen aan het hoofdoel.

A. *Pas een intersectionele benadering toe.*

Met het toevoegen van deze pijler wilden de opstellers benadrukken dat de kwetsbaarheid van lhbt-personen erg kan verschillen, en tevens aandacht vragen voor de positie van de meest kwetsbare personen binnen de gehele groep.

B. *Verlaag drempels voor doen van een melding of aangifte.*

De aanname die hieronder ligt is dat het doen van melding of aangifte leidt tot (a) meer inzicht in de aard en omvang van discriminatie en geweld, en (b) tot meer opsporing, vervolging en straffen. Ten slotte kan het doen van een melding of aangifte van discriminatie, mits het aangifteproces 'goed' verloopt, bijdragen aan een gevoel van gehoord worden en daarmee aan het verwerken van hetgeen is voorgevallen.

C. *Zorg voor lhbt-specifieke maatregelen voor veiligheid in de privé-omgeving en online.*

---

¹ Ten tijde van het opstellen van het actieplan was 'lhbt' de gangbare afkorting, vandaar dat wij deze in de rapportage ook hanteren.

Pijler C is in het plan opgenomen omdat er ten tijde van het opstellen van het actieplan bekend werd dat geweldszaken in de privésfeer en online, relatief vaker voorkomen onder lhbtqi-personen dan onder cis hetero-personen.

D. Zet de norm.

De acties onder deze pijler zijn vooral gericht op het verankeren van de anti-discriminatie boodschap die de Nederlandse overheid uitdraagt in het rechtsstelsel.

Literatuurstudie

Voor dit onderzoek is een literatuurstudie verricht naar effectieve interventies en werkzame mechanismen om discriminatie en geweld tegen lhbtqi-personen tegen te gaan en (sociale) veiligheid te bevorderen. Op basis van de geselecteerde artikelen is een onderverdeling gemaakt in de thema's onderwijs, gezondheidszorg en interventies gericht op het tegengaan van geweld en stigma. Daarnaast zijn er overkoepelende interventies, zoals structurele, interpersoonlijke en individuele interventies, benoemd.

Een effectieve interventie die uit de literatuur naar voren komt is de oprichting van Gender and Sexuality Alliances (GSA's) op scholen. GSA's zijn groepen bestaande uit zowel lhbtqi- als niet-lhbtqi-leerlingen en docenten, die gezamenlijk seksuele en genderdiversiteit bevorderen en bespreekbaar maken op hun school. Het doel is het creëren van een positieve sociale norm met betrekking tot seksuele en genderdiversiteit, waardoor het schoolklimaat voor lhbtqi-leerlingen veiliger wordt. GSA's blijken effectief doordat zowel lhbtqi-leerlingen als niet-lhbtqi-leerlingen samenwerken, waardoor de perceptie van de 'sociale norm' verandert. Voor een goed verloop is het belangrijk dat docenten en schoolleiding dit ondersteunen en faciliteren.

Procesevaluatie

In de procesevaluatie is nagegaan of – en zo ja, hoe – de 38 acties zijn vertaald naar concrete activiteiten en in hoeverre deze activiteiten daadwerkelijk zijn uitgevoerd. Deze worden uitgebreid beschreven in hoofdstuk 5.

Vijf verdiepende casestudies

Na het in kaart brengen van het verloop van de uitvoering van 38 acties, zijn er vijf casestudies geselecteerd voor verdiepend onderzoek. Dit zijn: de roze sociale kaart, query's politie, de Alliantie Gelijkspelen, educatieve toneelvoorstellingen op scholen en de uitbreiding van het Landelijk Expertisecentrum Discriminatie (LECD). De selectie van deze vijf casestudies is gebaseerd op inhoudelijke overwegingen, betrokkenheid van verschillende instanties, representatie van de afzonderlijke groepen binnen de lhbtqi-gemeenschap, evenals de verspreiding van cases over de twee ministeries, de vier maatschappelijke pijlers en de reikwijdte (lokaal, landelijk) van de acties.

1. Roze sociale kaart

De gemeente Rotterdam wil de kennis over de mogelijkheden tot het melden van discriminatie vergroten door ervoor te zorgen dat toegang tot meldpunten zo laagdrempelig mogelijk is. Dit doen zij onder meer door middel van de 'roze sociale kaart'. De kaart, opgesteld door RADAR, is een digitale plattegrond waarop de locaties van 'roze'

organisaties gemarkeerd zijn. Onder de plattegrond staan de contactgegevens en een korte beschrijving van de organisaties. Het doel van de roze sociale kaart is om mensen en organisaties de weg te wijzen naar alle 'roze' maatschappelijke organisaties in de stad, zoals ontmoetingsplekken voor lhbtï-personen en organisaties die ondersteuning en expertise kunnen bieden.

Tijdens de evaluatie bleek de status van de kaart onduidelijk. Het is momenteel onbekend wie de kaart beheert en onderhoudt, de informatie is niet actueel en de plattegrond wordt niet meer weergegeven. Organisaties vermeld op de kaart zeggen dat de kaart er niet voor zorgt dat zij beter vindbaar zijn. Bovendien besteedt de kaart geen specifieke aandacht aan het doen van aangiftes en meldingen, en wordt er niet actief verwezen naar meldpunten, waardoor de bijdrage aan het oorspronkelijke doel beperkt lijkt.

2. Query's politie

Elke twee weken worden nationale politiesystemen doorzocht met specifieke zoektermen (query's) om inzicht te verkrijgen in discriminatie-incidenten, waaronder die met betrekking tot lhbtï-personen. Materiedeskundigen van het Expertise Centrum Aanpak Discriminatie Politie (ECAD-P) evalueren de initiële dataset, analyseren meldingen en filteren onterechte zaken eruit, wat resulteert in een netto overzicht van meldingen met een discriminatieaspect. De materiedeskundigen van het ECAD-P screenen alle zaken en verrijken deze met adviezen voor verdere opvolging.

Binnen de tien regionale eenheden zijn contactpersonen aangesteld die geheel of gedeeltelijk zijn vrijgemaakt om zaken uit het ECAD-P zaaksoverzicht binnen de eenheid uit te zetten. Zij fungeren als aanjager en benadrukken de noodzaak van opvolging en afhandeling, waarbij ze zaken delegeren naar districtsniveau binnen hun eenheid, of er zelf opvolging aan geven. Ook worden meldingen besproken in het regionaal discriminatie overleg (RDO), dat zes wekelijks plaatsvindt en tot doel heeft gezamenlijk (OM, politie, ADV's) te beslissen over vervolgstappen.

Het overzicht dat landelijk opgesteld wordt is voor de eenheden van grote waarde. Het levert tijdswinst op doordat alle zaken gebundeld aangeleverd worden. Hierdoor krijgt discriminatie binnen de eenheid meer aandacht; agenten herkennen niet altijd het discriminatie-aspect in een zaak, of vragen er te weinig op door. Het herkennen van discriminatie, wanneer dit strafbaar is en hoe een zaak het best opgevolgd kan worden is de meerwaarde van deze werkwijze. Bovendien draagt de bespreking in het RDO bij aan gedeelde verantwoordelijkheid voor de aanpak van discriminatie in de regio. Ten slotte draagt de vergelijking op landelijk niveau, die mogelijk wordt door deze werkwijze, bij aan een beter begrip van de aard en omvang van discriminatie-incidenten in Nederland, waardoor een effectievere aanpak mogelijk wordt.

3. Alliantie Gelijkspelen

De Alliantie Gelijkspelen zet zich in voor een inclusieve sportomgeving waarin iedereen, ongeacht leeftijd, fysieke of mentale gezondheid, etnische achtergrond, seksuele oriëntatie, genderidentiteit of sociale positie, volwaardig kan deelnemen aan sport en bewegen. Sportverenigingen blijken vaak onvoldoende bewust te zijn van de noodzaak van inclusiviteit, met name op het gebied van lhbtï-acceptatie. Het gebruik van termen als 'homo' (met negatieve connotatie) langs sportvelden draagt bij aan een cultuur van uitsluiting, waar leden zich buitengesloten, onveilig of onbegrepen voelen. Gender- en sekse diverse individuen voelen zich daardoor regelmatig niet thuis in de sportwereld, met

name bij teamsporten. Homoseksuele mannen nemen evenveel deel aan sport als heteroseksuele mannen, maar zijn het minst vaak lid zijn van sportverenigingen, vooral waar een machocultuur in de sport heerst. Biseksuele mannen vertonen vergelijkbare sportpatronen als heteroseksuele mannen, en verbergen vaak bewust hun seksuele oriëntatie tijdens het sporten.

In de periode 2022 en 2023 voerde de Alliantie Gelijkspele een pilot uit in zes gemeenten om de lhbti-acceptatie in de sport te vergroten. Binnen sommige verenigingen stuitte de pilot op weerstand, bijvoorbeeld omdat acceptatie van lhbti-personen en het bestrijden van discriminatie als een controversieel thema werd beschouwd. Bij enkele verenigingen leidde de pilot zelfs tot stilzwijgen, onbegrip en openlijke weerstand, met name onder ouders van sportende kinderen.

Desondanks onderstrepen bestuursleden van sportverenigingen het belang van de pilot, met name de ondersteunende initiatieven van de Alliantie Gelijkspele. Zij erkennen dat structurele veranderingen meer inspanningen vergen, waaronder langdurige acties gericht op cultuurverandering. Dit zou uiteindelijk kunnen leiden tot volledige inclusie van lhbti-personen in de sport.

4. Educatieve toneelvoorstellingen op scholen

Binnen het actieplan zijn vier maatschappelijke opgaven geformuleerd, waaronder het toepassen van een intersectionele benadering. Deze benadering richt zich op mensen die vanwege meerdere (achtergrond)kenmerken (waaronder mogelijk ook de genderidentiteit of seksuele oriëntatie) gediscrimineerd worden. In Nederland zijn al enkele initiatieven die hier aandacht aan besteden. Een voorbeeld is het lespakket 'Vrijheden', waarbij theatermakers, vaak ervaringsdeskundigen, een centrale rol spelen.

Stichting Confro is een dergelijke theatermaker, die groepsgerichte trainingen verzorgt om actuele thema's bespreekbaar te maken onder jongeren en docenten. Onderdeel van hun werkwijze is ook het bespreekbaar maken van schadelijke traditionele praktijken en aandacht voor het bestaan van dubbele problematiek zoals religie en seksuele oriëntatie. Op een toegankelijke en speelse manier creëert Confro een veilige omgeving waarin kinderen en jongeren openhartig kunnen zijn. Het lesprogramma van Confro benadrukt diverse labels en groepen waartoe iemand kan behoren, waaronder (maar niet uitsluitend) lhbti. De werkwijze van Confro draagt bij aan wederzijds begrip en een inclusievere samenleving, wat uiteindelijk de sociale veiligheid van leerlingen, inclusief lhbti-leerlingen, bevordert. Confro gaat niet alleen de dialoog aan met leerlingen, maar betreft ook ouders en verwijst leerlingen naar passende ondersteunende organisaties. Doordat verschillende leefwerelden van de jongere worden betrokken, kan ook de (ervaren) veiligheid in thuissituaties verbeteren en ontstaat er meer begrip en inleving bij professionals.

Aan het doel van de actie, om aspecten waarop men gediscrimineerd kan worden meer zichtbaar en bespreekbaar te maken lijkt te worden voldaan. Hoewel het succes niet zozeer aan het actieplan kan worden toegeschreven - de activiteiten worden niet uitgevoerd omdat deze in het actieplan genoemd staan - leidt de prioriteit die de gemeente Rotterdam hieraan geeft tot een sociaal veiligere en inclusievere stad. Initiatieven zoals Confro dragen bij aan deze aanpak.

5. Uitbreiding LECD

Het Landelijk Expertisecentrum Discriminatiezaken (LECD) fungeert als intern expertisecentrum binnen het OM, met als voornaamste doel het optimaliseren van de strafrechtelijke handhaving op het gebied van discriminatie. Het advies van het LECD aan de landelijke parketten moet leiden tot een zo goed mogelijke behandeling van discriminatiefeiten en commune delicten met een discriminatieaspect. Discriminatieportefeuillehouders van elk OM consulteren het LECD voor advies en informatie. Het LECD vervult daarmee een cruciale rol in de strafbaarstelling en vervolging van daders van discriminatoire uitingen en handelingen. Naast de kernrol in strafrechtelijke vervolging, verleent het LECD ook ondersteuning bij de ontwikkeling van operationele kaders voor zowel de politie als het OM. Daarnaast werkt het LECD samen met diverse (overheids)instanties die zich vanuit diverse achtergronden en disciplines inzetten om discriminatie tegen te gaan.

In 2019 werd het LECD uitgebreid met 2,5 fte. Deze actie is opgenomen in het actieplan, hoewel de uitbreiding niet uitsluitend wordt ingezet voor lhbti-gerelateerde discriminatie. De medewerkers van het LECD richten zich op een brede aanpak van discriminatie zonder specifieke toewijzing aan een bepaalde discriminatiegrond. De uitbreiding heeft echter geleid tot generieke verbeteringen die ten goede zijn gekomen aan alle discriminatiezaken die het OM behandelt, inclusief de lhbti-gerelateerde zaken. De expertise van het LECD draagt bij aan het bevorderen van de bescherming van lhbti-personen in Nederland. Het bundelen van kennis en aandacht van discriminatie levert een waardevolle bijdrage aan het nastreven van de doelstelling van het actieplan.

Conclusie

Totstandkoming van het actieplan

De aangenomen motie om een actieplan voor de veiligheid van lhbti-personen op te stellen werd met name binnen het ministerie van JenV niet breed gedragen. Het ministerie wilde geen uitzonderingspositie creëren voor een specifieke (gediscrimineerde) doelgroep. Vanaf de start is dan ook bekend dat er geen budget vrijgemaakt zou worden voor dit actieplan. De opstellers kozen er daarom voor om veel reeds lopende acties in het plan op te nemen, die door deze bundeling meer aandacht en urgentie zouden krijgen. De veelheid aan acties en de brede doelstelling bemoeilijken het trekken van een overkoepelende conclusie over de onderbouwing van het gehele plan. Vooral bij minder concreet geformuleerde acties was vooraf onduidelijk hoe ze zouden bijdragen aan het hoofddoel.

De 38 in het plan opgenomen acties zijn vooraf niet getoetst op effectiviteit, hoewel voor een aantal acties weldegelijk geldt dat hier wetenschappelijke onderbouwing voor bestaat. Ook is de bestaande situatie niet in kaart gebracht: wat zijn de aard en omvang van het probleem (discriminatie en geweld tegen lhbti-personen); waarin verschillen deze voor de subgroepen binnen de term 'lhbti'? Het actieplan had aan kracht kunnen winnen wanneer doelstellingen vooraf concreter uitgewerkt waren en een selectie was gemaakt van veelbelovende of bewezen interventies. Daarnaast ontbrak het grotendeels aan inzicht in verschillen in de maatschappelijke positie, acceptatie, rechtsbescherming en specifieke problematiek die (sociale) onveiligheid veroorzaakt tussen groepen binnen 'lhbti', of voor andere subgroepen die te maken hebben met een kruising van kwetsbaarheden.

De indeling van het actieplan in vier pijlers is tijdens het opstellen van het actieplan ontstaan en volgt uit de inventarisatie van bestaande acties. Hoewel deze pijlers reflecteren op actuele ontwikkelingen in de (on)veiligheid van lhbtj-personen, verliep de indeling in deze pijlers pragmatisch.

Uitvoering, ervaringen en opbrengsten

Vrijwel alle 38 acties in het plan zijn vertaald naar concrete activiteiten en geheel of gedeeltelijk uitgevoerd. Een aantal acties bestonden voorafgaand aan het plan al, en zijn voortgezet. Enkele acties zijn voortijdig gestopt, onder andere door COVID-19, gebrek aan budget of aan deelnemers.

Veel uitvoerenden van acties in het actieplan blijken niet bekend te zijn met het actieplan. Dit geldt met name voor uitvoerders op lokaal niveau. Dit is te verklaren doordat zij reeds bestaande acties uitvoeren die bijvoorbeeld geïnitieerd zijn vanuit de regenbooggelden die gemeenten ontvangen. De betreffende medewerker was er niet van op de hoogte dat de actie ook in het actieplan was opgenomen. Hiermee lijkt het actieplan voor deze partijen geen extra urgentie te hebben toegevoegd.

Allianties, gefinancierd door het ministerie van OCW, voeren meerdere acties van het actieplan uit. Bij deze uitvoerende partijen bestaat veel expertise en ervaring en veel van deze acties lijken succesvol. Bij politieacties ontbreekt regelmatig de concrete invulling van een actie en blijft de impact ervan – mede door grote verschillen tussen de eenheden – onduidelijk. Plannen en visiedocumenten veranderen regelmatig binnen de politieorganisatie, en implementatie stukt door hoge werkdruk, personeelstekorten, en het verkorten van de politieopleiding.

Binnen veel organisaties, waaronder ook de politie, blijken medewerkers en vrijwilligers die zich actief inzetten (soms naast de werktijd) voor de doelgroep een cruciale rol te spelen. Het feit dat de uitvoering van acties ter bevordering van de veiligheid van lhbtj mensen afhankelijk is van vrijwillige inzet en/of persoonlijke betrokkenheid bij het onderwerp, maakt de uitvoering kwetsbaar.

Neveneffecten

Hoewel acties de zichtbaarheid van en steun voor lhbtj-personen vergroten, lokken zij soms negatieve reacties uit, zoals vernieling van regenboogsymbolen en negatieve reacties op social media. Hoewel dergelijke acties vaak afkomstig zijn van een kleine groep, kunnen ze grote gevolgen hebben. Het is belangrijk om rekening te houden met de weerstand die een emancipatoire beweging kan oproepen.

Het actieplan als middel

Al met al concluderen we dat het draagvlak voor acties om de veiligheid van lhbtj-mensen te vergroten hoog is. De vraag is echter of een actieplan hiervoor het geschikte middel is, bijvoorbeeld vergeleken met de meer langlopende subsidiestructuur van de allianties, zoals het ministerie van OCW deze heeft uitgezet. Naast preventieve interventies blijven overigens bescherming in wetgeving van belang. Uit de evaluatie komt naar voren dat het tegengaan van discriminatie en geweld van lhbtj-personen onverminderd belangrijk is. Veel ingezette acties vragen om een lange adem, en voor een deel van de lhbtj-groep geldt dat het nog ontbreekt aan specifieke acties die bijdragen aan hun veiligheid en acceptatie (met name intersekse personen, maar ook transgender, non-binaire en bi+ personen. Bij het

ontwikkelen van vervolgbesluit is een duidelijke probleemanalyse, met oog voor verscheidenheid, onontbeerlijk. Wij doen hiervoor een aantal aanbevelingen.

Aanbevelingen

Voortzetting van beleid gericht op het tegengaan van geweld en discriminatie van lhbtj-personen dient aan enkele voorwaarden te voldoen. Ten eerste dient het in samenspraak met de doelgroep, vertegenwoordigers van belangenorganisaties te worden opgesteld. Ten tweede dienen de doelen duidelijk en meetbaar te zijn en interventies moeten er logisch uit voortvloeien. Ten derde zal er een budget beschikbaar moeten worden gesteld en de continuïteit zal moeten zijn gewaarborgd. Het verbeteren van de veiligheid is een weg van de lange adem. De acceptatie van homoseksuele en lesbische mensen, waar al tientallen jaren wordt gewerkt, is hoger dan voor bi+, transgender, non-binaire en interseksuele personen. Het zal nog een forse inspanning vergen om hun maatschappelijke positie structureel te verbeteren. In een plan moet er aandacht zijn voor alle afzonderlijke populaties, generalisaties naar de hele lhbtj populatie dient daarin zoveel mogelijk te worden vermeden. Verder zal er aandacht moeten zijn voor de grote diversiteit binnen de brede noemer lhbtj en voor de invloed van diepgewortelde maatschappelijke normen over seksualiteit en gender op de veiligheid van alle subgroepen binnen lhbtj+.

Op basis van deze evaluatie komen wij tot de volgende aanbevelingen.

- Zorg voor inzicht in de veiligheid en het welbevinden van de gehele doelgroep (met oog voor de diversiteit hierbinnen), en monitor zowel de prevalentie van geweld en discriminatie als de (ervaren) sociale veiligheid. We zien bijvoorbeeld dat lhbtj-personen minder vaak deelnemen aan teamsporten; een dergelijk fenomeen is niet terug te zien in het aantal feitelijke discriminatie-incidenten maar is wel een signaal van een gebrek aan het achterblijven van lhbtj-acceptatie;
- Benut bij het ontwikkelen van interventies de bestaande onderbouwing uit wetenschap en praktijk (meer);
- Het benutten van praktijkkennis kan worden bevorderd door meer kennis- en ervaringsuitwisseling tussen betrokken partijen. Deze mogelijkheid is gedurende het onderhavige actieplan onbenut gebleven;
- Bouw kennis op over 'wat werkt' - werkzame elementen van interventies - door evaluatie en monitoring;
- Verbeter vervolgens de effectiviteit van interventies door bijsturing;
- Betrek de doelgroepen bij het ontwikkelen van interventies en let hierbij op representatie van de verschillende subgroepen binnen de paraplu-term 'lhbtj'; maar ook op intersectionaliteit;
- Zorg voor (langlopende) financiering om continuïteit van interventies te garanderen;
- Ga na wanneer de boodschap algemeen kan zijn, gericht op de veiligheid van iedereen en tegen discriminatie (het overtreden van artikel 1 van de grondwet). En wanneer specifieke aandacht voor lhbtj-personen, of deelgroepen hierbinnen, benodigd is.
- In het actieplan is tot nog toe weinig aandacht besteed aan de specifieke situatie van transgender personen. Huidige ontwikkelingen die zich na het verschijnen van het actieplan hebben voorgedaan zijn zorgwekkend: er is sprake van toenemende transfobie en felle uitingen van discriminatie jegens transgender personen (met name

online).² Transgender personen moeten in toenemende mate hun bestaan verantwoorden. Dit vraagt om daadkracht in toekomstige maatregelen;

- Intersekse personen zijn nog niet vertegenwoordigd in het actieplan. Breng de prevalentie van discriminatie en geweld van deze groep in kaart, alsmede de (ervaren) sociale veiligheid. Inventariseer de specifieke wensen en behoeften van deze groep, onder meer in wetgeving en zorg;
- Besteed meer expliciete aandacht aan de positie van bi+ personen. Wanneer gesproken wordt van het accepteren van andere dan heteroseksuele gerichtheid, blijkt het in de praktijk toch vaak te gaan om (alleen) homoseksuele en lesbische personen. In de Veiligheidsmonitor 2023 zien we dat de situatie van bi+ personen op veel vlakken ongunstig verschilt;
- Houd er oog dat maatregelen daadwerkelijk leiden tot een toename van de veiligheid van l, h, b, t én i-personen. Wanneer de subgroepen steeds samengenomen worden onder de noemer lhbti, maar interventies (voornamelijk) gericht zijn op acceptatie van 'l en h' (of in de praktijk zo blijken uit te pakken), kan er een 'schijnveiligheid' voor de overige subgroepen ontstaan. Het beleid suggereert dan immers dat er veel gedaan wordt, ook voor 'b, t en i'.
- Reflecteer op het instrument 'actieplan' als middel om aan het doel 'tegengaan van discriminatie en geweld tegen lhbti-personen' te bereiken. Aangezien in de motie besloten lag dat er een actieplan moest komen (omdat dit de letterlijke tekst van de motie was), is dit de vorm geworden. Start met het inventariseren van de aard en omvang van het probleem, en inventariseer de mogelijke instrumenten;
- Kijk bij continuering van acties en maatregelen naar de vorm waarin dit zou moeten gebeuren. Er is voldoende aangetoond dat lhbti-personen in Nederland bescherming verdienen – net als andere gediscrimineerde groepen in de samenleving – de vraag is echter met welk middel hiervoor het meest geschikt is. De werkwijze van allianties van OCW lijkt een veelbelovende aanpak. Daarnaast is bescherming in wetgeving nog niet afgerond.

---

² Bevatte in 2020 op YouTube nog 10% van de reacties over dit onderwerp uitingen van intolerantie of haat, inmiddels is dat meer dan 30%. Op Telegram, Twitter en Instagram zien we een verdubbeling in het percentage sinds 2020. De woede richt zich vooral op trans personen, maar ook andere vormen van haat nemen toe. Het afgelopen jaar steeg over de gehele linie het anti-transgeluid met 67%. Groene Amsterdammer (6 september 2023). 'Tijd voor geweld tegen deze lui'. Zie: [link](#); [link](#).